

NOTATKI FAUNISTYCZNE

Ptaki

Michał Redlisiak, Krzysztof Kajzer, Łukasz Wardecki, Marek Elas

GNIAZDOWANIE GAWRONA *CORVUS FRUGILEGUS* W WARSZAWIE W LATACH 2013-2014

W latach 2013-2014 na obszarze Warszawy przeprowadzono inwentaryzację kolonii lęgowych gawrona *Corvus frugilegus*, będącą częścią programu liczenia lęgowej populacji tego gatunku na Nizinie Mazowieckiej prowadzonej przez Stołeczne Towarzystwo Ochrony Ptaków oraz Mazowiecko-Świętokrzyskie Towarzystwo Ornitologiczne. Dotychczas opublikowano wyniki tego programu dla powiatu siedleckiego (Dombrowski *et al.* 2012, Wódecki *et al.* 2012). Poniżej zamieszczono wyniki dla obszaru Warszawy liczącego 494 km². W celach porównawczych granice opracowania przyjęto za Luniakiem (2001) a więc odpowiadały one granicom administracyjnym miasta z roku 2000.

Szczególnie dokładnie sprawdzono centralną część miasta w graniach opisanych przez Nowickiego (2001), o powierzchni 52 km² (ryc. 1). W obu latach prowadzenia badań kolonie lęgowe wyszukiwane były w okresie od początku marca do końca kwietnia. Poszukiwania prowadzone były poprzez systematyczne przeszukiwanie obszaru miasta. Dodatkowo sprawdzano znane z literatury historyczne lokalizacje kolonii lęgowych oraz lokalizacje wskazane przez osoby trzecie. Gniazda w znalezionych koloniach były liczone pod koniec kwietnia lub na początku maja, tuż przed pełnym rozwinięciem się liści na drzewach. Ze względu na brak możliwości przeprowadzenia kilkugodzinnych, dokładnych obserwacji kolonii liczone wszystkie gniazda w kolonii bez rozróżniania na te zajęte i nie zajęte. Przy dalszym opisywaniu liczebności gawrona przyjęto, że jedno gniazdo w kolonii odpowiada jednej parze lęgowej. W roku 2013 sprawdzono większość obszaru badań, jedynie północne i wschodnie peryferie miasta (Bielany, Białoleka, Rembertów, Targówek oraz Wawer) stanowiące około 46% powierzchni obszaru badań sprawdzone zostały wyłącznie wrywkowo w optymalnych dla gawrona siedliskach i w lokalizacjach sugerowanych przez osoby trzecie.

W sezonie lęgowym 2014 udało się skontrolować cały obszar badań. Ponieważ w roku 2014 na obszarze nieskontrolowanym w roku poprzednim stwierdzona została jedynie jedna kolonia lęgowa zawierająca tylko około 5% wszystkich znalezionych gniazd gawronów, zdecydowano się na zamieszczenie w niniejszym

opracowaniu wyników liczenia z obu sezonów. Należy jednak mieć na uwadze, że wyniki z roku 2013 nie oddają całkowitej liczby gniazd gawrona w Warszawie w tym roku. Ograniczenia wynikające z przyjętej metodyki kontroli terenowych (możliwość dobudowania nowych gniazd w kolonii na późniejszym etapie lub przeoczenia przez obserwatorów niewielkich kolonii a w szczególności pojedynczych gniazd podczas kontroli w terenie) powodują też, że całość uzyskanych wyników jest prawdopodobnie nieznacznie zaniżona w stosunku do stanu faktycznego.

Ryc. 1. Teren badań. Zaciemniony obszar: centralna część miasta (Nowicki 2001, zmienione)

Fig. 1. Study area. Dark area is the central part of the city (Nowicki 2001, modified)

W 2013 r. stwierdzono 24 kolonie lęgowe, zawierające łącznie 511 gniazd, natomiast w roku 2014 stwierdzono już tylko 13 kolonii lęgowych,

w których w sumie znajdowało się 301 gniazd (średnio 0,6/km²). Liczba gniazd w roku 2014 była więc o około 40% niższa w stosunku do roku poprzedniego. Łącznie opisano 26 kolonii lęgowych gawrona (tab. 1). W stosunku do 2013 roku, w sezonie 2014 stwierdzono 2 nowe kolonie, zaś aż 13 zostało opuszczonych przez ptaki. Liczba gniazd w stwierdzonych stanowiskach lęgowych równała się od 1 do 272 gniazd (średnia = 21,9, mediana = 11, SD = 45,5). Średnia liczba gniazd w kolonii była mniejsza w roku 2013 niż w roku 2014 (odpowiednio 21,3 i 23,2 gniazda).

Tab. 1. Liczba gniazd w koloniach lęgowych gawrona *Corvus frugilegus* w Warszawie w latach 2013-2014

Table 1. Number of nests in breeding colonies of the Rook *Corvus frugilegus* in Warsaw in 2013-2014. (1) – Colony symbol, (2) – Administrative district, (3) – Habitat, (4) – Total, (5) – Green area, (6) – Buildings, (7) – Other

Kolonia (1)	2013	2014	Dzielnica (2)	Środowisko (3)
Be1	9	46	Bemowo	Zieleń (5)
Be2	2	0	Bemowo	Zabudowa (6)
Wo1	3	0	Wola	Zabudowa
Oc1	26	25	Ochota	Inne (7)
Oc2	5	7	Ochota	Zieleń
Oc3	14	0	Ochota	Zabudowa
Mo1	11	0	Mokotów	Zabudowa
Mo2	5	5	Mokotów	Zabudowa
Mo3	6	4	Mokotów	Zieleń
Mo4	18	12	Mokotów	Zabudowa
Mo5	9	0	Mokotów	Zabudowa
Mo6	6	0	Mokotów	Zabudowa
Mo7	5	0	Mokotów	Zabudowa
Ur1	19	18	Ursynów	Zabudowa
Sr1	16	0	Śródmieście	Zabudowa
Sr2	4	0	Śródmieście	Zabudowa
Sr3	5	0	Śródmieście	Zabudowa
Sr4	16	0	Śródmieście	Zabudowa
Sr5	12	0	Śródmieście	Zieleń
Sr6	0	7	Śródmieście	Zieleń
Ta1	n/a	16	Targówek	Zieleń
Pd1	18	17	Praga Południe	Zieleń

cd. tabeli na następnej stronie

cd. tabeli

Pd2	272	92	Praga Południe	Zieleń
Pd3	6	0	Praga Południe	Zabudowa
Wy1	19	51	Włochy	Zabudowa
Bi1	5	1	Bielany	Zabudowa
Razem (4)	511	301		

Największa kolonia lęgowa znajdowała się w Parku Skaryszewskim (Pd2). W sezonie 2013 znajdowało się w niej 53,2% wszystkich opisanych gniazd, ale w kolejnym sezonie już tylko 30,6% gniazd. Zdecydowana większość kolonii była niewielka i tworzyło je mniej niż 20 gniazd. Wszystkie znalezione gniazda zbudowane były na drzewach liściastych. Spośród 26 opisanych kolonii 17 było zlokalizowanych w zabudowie miejskiej a 8 zlokalizowanych w zieleni różnego typu, takiej jak parki i większe skwery. Jedna kolonia (Oc1) była zlokalizowana w wąskich zadrzewieniach po obu stronach linii kolejowej przy dworcu Warszawa Ochota.

Liczba par lęgowych gawrona w skali całego miasta stwierdzona w latach 2013-2014 była zbliżona do tej opisanej dla końca lat 80. XX wieku (Luniak 2001). Zdecydowanie wzrósł jednak udział w populacji lęgowej ptaków gniazdujących w ścisłym centrum miasta (tab. 2).

Tab. 2. Zmiany liczebności gawrona w Warszawie

Table 2. Changes in numbers of the Rook in Warsaw. (1) – Area, (2) – The 1980s, (3) – Whole town, (4) – Town, (5) – Centre, (5) – Proportion of birds from centre in total numbers

Teren (1)	Lata 80. XX w. (2)	2013	2014
Całe miasto (3)*	300-400*	511	301
Centrum miasta (4)**	40-60**	437	169
Udział ptaków z centrum w liczebności (5)	13-15%	86%	56%

*Luniak *et al.* 2001, **Nowicki 2001

W Polsce odnotowuje się spadek liczebności lęgowej gawrona, zarówno w badaniach wybranych rejonów kraju, jak i w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (Antczak 2005, Kasprzykowski 2005, Kuźniak *et al.* 2005, Hordowski 2009, Dombrowski *et al.* 2012, Chodkiewicz *et al.* 2013). Podobny trend obserwowany był w Warszawie (Luniak *et al.* 2001, Nowicki 2001). Dane zebrane w niniejszej pracy nie dają jednoznacznej odpowiedzi czy zjawisko to występuje też współcześnie

(liczebność wyższa niż w latach wcześniejszych ale przy tym też wyraźny spadek liczebności między rokiem 2013 a 2014).

W przypadku warszawskiej populacji lęgowej gawrona opisano w literaturze zjawisko zanikania dużych kolonii i rozwoju małych kolonii (Mazgajski 2001). Rozwój kolonii w Parku Skaryszewskim (w której w sezonie 2012 znajdowało się 15 gniazd (dane własne autorów) a w sezonie 2013 było ich aż 272) oraz rozrost kolonii lęgowych we Włochach i na Bemowie (Be1 oraz Wy1) w roku 2014 nie wpisuje się w ten trend. Może to być jednak jedynie świadectwo dużych fluktuacji w liczebności warszawskiej populacji gawrona między kolejnymi latami. Z pewnością pełniejszych informacji na ten temat dostarczy dalszy monitoring populacji lęgowej gawrona na terenie całego miasta.

Autorzy dziękują następującym osobom, które przyczyniły się do powstania niniejszej notatki poprzez udzielanie informacji na temat położenia kolonii lęgowych gawrona w Warszawie bądź pomoc w wyszukiwaniu kolonii w terenie: Magdalenie Dziadosz, Grzegorzowi Lesińskiemu, Pawłowi Pstrokońskiemu, Janowi Rapczyńskiemu, Marcinowi Rejmerowi oraz Markowi Strojnowskiemu.

Literatura

- Antczak J. 2005. *Populacja lęgowa gawrona Corvus frugilegus na Pobrzeżu Koszalińskim w latach 1986-2004*. W: Jerzak L., Kavanagh B.P., Tryjanowski P. (red.). Ptaki krukowate Polski. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań. s. 627-640.
- Chodkiewicz T., Neubauer G., Chylarecki P., Sikora A., Cenian., Ostasiewicz M., Wylęgała P., Ławicki Ł., Smyk B., Betleja J., Gaszewski K., Górski A., Grygoruk G., Kajtoch Ł., Kata K., Krogulec J., Lenkiewicz W., Marczakiewicz P., Nowak D., Pietrasz K., Rohde Z., Rubacha S., Stachyra P., Świętochowski P., Tumiel T., Urban M., Wieloch M., Woźniak B., Zielińska M., Zieliński P. 2013. *Monitoring populacji ptaków Polski w latach 2012-2013*. Biuletyn Monitoringu Przyrody 11: 30, 51, 60, 71.
- Dombrowski A., Trębicki Ł., Tomaszewski A., Parapura A., Polak A., Stefaniuk A., Wódecki M., Zontek M., Sikora M., Cmoch M. 2012. *Gniazdowanie gawrona Corvus frugilegus w powiecie siedleckim w roku 2012*. Kulon 17:131-136.
- Hordowski J. 2009. *Gawron Corvus frugilegus na Podkarpaciu. Monografia gatunku i znaczenie gospodarcze*. Arboretum i Zakład Fizjogeografii, Bolestraszyce.
- Kasprzykowski Z. 2005. *Dynamika lęgowej populacji gawrona Corvus frugilegus w krajobrazie rolniczym wysoczyzny Siedleckiej w latach 1988-2003*. W: Jerzak L., Kavanagh B.P., Tryjanowski P. (red.). Ptaki krukowate Polski. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań. s. 655-663.
- Kuźniak S., Lorek G., Maćkowiak S., Kosicki J. 2005. *Gawron Corvus frugilegus na Ziemi Leszczyńskiej*. W: Jerzak L., Kavanagh B.P., Tryjanowski P. (red.). Ptaki krukowate Polski. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań. s. 641-654.

- Luniak M., Kozłowski P., Nowicki W., Plit J. 2001. *Ptaki Warszawy 1962-2000*. IGiPZ PAN, Warszawa.
- Mazgajski T.D. 2001. *Zmiany wielkości kolonii gawrona (Corvus frugilegus) w Warszawie*. W: Indykiewicz P., Barczak T., Kaczorowski G. (red.). Bioróżnorodność i ekologia populacji zwierzęcych w warunkach zurbanizowanych. Wyd. NICE, Bydgoszcz. s. 272-276.
- Nowicki W. 2001. *Ptaki Śródmieścia Warszawy*. Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa.
- Wódecki M., Zontek M., Stefaniuk A. 2012. *Liczebność kolonii lęgowych gawrona (Corvus frugilegus) na terenie Siedlec w porównaniu do lat wcześniejszych*. W: Prusińska A., Sosnowski J. (red.). Młodzież akademicka wobec wyzwań globalnych – Nauki przyrodnicze i ścisłe. Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczo Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce. s. 65-71.

Adres do korespondencji:

Michał Redlisiak, Stacja Badania Wędrówek Ptaków, Wydział Biologii Uniwersytetu Gdańskiego, ul. Wita Stwosza 59, 80-308 Gdańsk, e-mail: m.redlisiak@gmail.com

NESTING OF THE ROOK *CORVUS FRUGILEGUS* IN WARSAW IN 2013-2014

Summary

In 2013-2014, breeding colonies of the Rook *Corvus frugilegus* were monitored in the area of the whole Warsaw within the administrative boundaries from the 1980s. In 2013, 24 breeding sites were recorded, and only 13 in 2014. The total number of nests was 511 and 301, respectively. The described number of rooks at the scale of the whole Warsaw was similar to that known from the literature data in the 1980s. However, the proportion of birds nesting in the central part of Warsaw significantly increased.

Key words: the Rook, *Corvus frugilegus*, size of breeding population, Warsaw.